

Igaaihel, kes tahab laulmist õppida, peab olema hea analüüsisivõime. Kel mõistust pole, ärgu hakaku. Tippu, tõelisteks proffideks jõuavad siiski ainult need, kellel on väga hea pea.

Metsosopran Teele Jõksil (s 12. 11. 1975) on tugev analüüsisivõime, sangviiniline temperament ja väga hea haridus. Inglise keele süvaõppega 44. keskkool, "Ellerhein" kogu kooliaja vältel, viiul lastemuusikakoolis, kergejõustikutrenn. Tallinna Muusikakeskkooli muusikateooria ja kompositsiooni eriala. EMAs aasta muusikateadust ja fakultatiivset laulueriala Ivo Kuuse juures. Seitse kuud Lyoni konservatooriumis vanamuusika osakonnas, viimased kolm aastat Amsterdami konservatooriumis klassikalise laulu erialal Margreet Honigi juures. Osalenud Harry van der Kampi, Ian Partridge'i ja Rudolf Janseni meistriklassides.

Musikaalsust on geenidesse salvestunud mõlemat liini pidi: legendaarselt tenorilt, vanaisa Rudolf Jõksilt ning pianistist emalt Liina Jõksilt. *Muusika ja Teele — need on siinoniüümid*, ütles "Cappella Amsterdami" ja "Bach Chor Hollandi" peadirigent Daniel Reuss.

Kellele on antud muusikaanne, võime olla kontaktis maailma ilusama poolega, on väga

privilegeeritud. Oleks patt seda teistele mitte vahendada. Kui laulan, siis loodan, et alati on vähemalt üks inimene kas saalis või raadiot kuulamas, keda see paneb helgemalt mõtlema, kes läheb ära parema elumõttega, kui tuli. Aga võib-olla on see idealistlik.

Selleks, et jõuda muusika kaudu maailma ilusama pooleni, peab kõigepealt oma hinges jõudma nende kihtideni, kuhu iga päev ei jõua. Spaatliga sügavates soppides kaevama. See on väga vaevarikas. Ja sa teed ennast nii haavatavaks, et kui keegi sulle siis torkab, võid kokku variseda.

Loomulikult teen ma seda ka iseenda pärast. Sest kui enda eest ei hoolitse ja ennast ei armasta, ei ole ka teistele midagi anda. Ja lõppude lõpuks on ikkagi nii, et sa seisad täiesti ükski siin maailmas. Sul võib teiste inimestega olla fantastilisi suhteid, me keegi ei saa ilma selleta, aga lõppkokkuvõttes oleme me kõik ükski.

Seda, et tahan laulda, olen teadnud kogu aeg. Usun, et muusikaline allikas on minu sees olemas. Ja kõik, mis seal välja peab tulema, tuleb õigel ajal. Samas on mingi nähtamatu roheline papagoi mu õlal mulle aeg-ajalt teatavaid ohte meelde tuletanud. Imselt mingi geen minu kompuutris, Rudolf Jõksi sisestatud.

Algus Prantsusmaal oli raske: saabus Lyoni ligi kaks kuud pärast õppeaasta algust, kahenädalase prantsuse keele intensiivõppe pagasiga, ning selgus, et keegi teda seal eriti ei oodanud. Tema õpetajal Marie-Claude Vallinil, kes kuulas selle kõrvaga, et sel tüdrukul ei ole vanamuusika hääld ning ta pole seega mitte päris õiges kohas, polnud tema jaoks piisavalt aega. Kahel päeval kolmest küsis endalt, on ta ikka õigel teel.

Kunagi pole halba ilma heata, universaalset õpetajat pole olemas. Mingite asjadega peab riskima selle piirini, et endale haiget ei tee. Sirgteed on laulmises väga raske leida. See käib ikka käänakuid mööda. Igal käänul saab kaasa natuke head ja natuke halba. Ja järgmise käänuga piüüad halva maha raputada ja ainult hea kaasa võtta. Ivo Kuuselt sain väga palju head ja mis mulle vähemkasulik oli, raputasin järgmisel käänakul jälle maha.

Praegune õpetaja Margreet Honig kuulis Teelet ühel ettelaulmisel Lyonis. Kuulas

teda teinegi kord ja ütles: tüdruk, ma võtan su Amsterdami kaasa.

Väga palju tuli ümber õppida. Aga ilmselt oli kusagil loomulik pill ikkagi olemas, sest Honig ütles, et kui keegi teine niisuguste lihastega laulaks nagu sina, st valesti, siis ei kõlaks üldse. Ütles ka, et hoolimata sellest, et kõik oleks nagu valesti, on kõik ikka kokkuvõttes väga hästi. Margreet Honig õpetab naturaalse ehk loomuliku laulmise meetodil: laulad oma häälega ja ei hakka seda suuremaks tegema. Et miski ei oleks vokaalselt kunstlik. Selle meetodiga on muu hääle läinud kolm korda suuremaks võrreldes varasemate püüdlustega. Honig paneb oma supertehnikaga enam-vähem kõik laulma, mis on mõnes mõttes isegi ohtlik. Nii mõnigi taipab alles kooli lõpetades, et temast pole siiski artisti. Kõik on väga paigas, välja timmitud. Kõike peab tegema oma hääle piires ja see on suunatud rohkem Lied'i repertuaarile. Tema juures ei õpi voliüümikalt laulma, aga sealt saab fantastilise baasi, millega võib alati edasi minna ooperile spetsialiseerunud õpetaja juurde.

Laulmise kõrvalt õpetab ka ise mõningaid eraõpilasi, naudib seda väga.

Selleks ei pea olema ise täiesti välja kujunenud laulja. Õpetamiseks on vaja erksat kõrva ja väga korralikku baasi, et sa kellelegi haiget ei tee. Kõige tähtsam õpetamisel on kuuldu tõlkimine enda keelde, mis on igal lauljal erinev. Minu õpilane ei laula kunagi nii, nagu laulan mina. Olles tõlkinud tema probleemi enda keelde, mõtlen, kuidas ma ise seda lahendaksin. Ja kui ma nõu annan, peab jälle tema tõlkima.

Laulmise "keeltes" orienteerumisele lisandub võõrkeelte anne. Valdab vabalt inglise, prantsuse ja hollandi keelt. Räägib Amsterdami soomlastega sugulaskeelt. Vene keel pärineb koolipõlvest, saab vene muusika puhul teisi aidata. Muusikakeskkoolis valis klassi, kus õpiti saksa keelt ning omandas saksa keele alusteadmised, itaalia keelt on õppinud pisut omal käel. Keeli on aidanud omandada tavatu tung ja oskus seoseid luua.

Ehitan iseenda jaoks püramiidi. Loon seoseid ka seal, kus neid tegelikult ei ole, keelte vahel või keelesiseseid. Kõikvõimalike seoste otsimine

meeldis ka muusikateaduse õppimisel. Laulmisega on teisiti, seal võib nende otsimine olla mõnikord isegi ohtlik. Laulmisel peavad mosaiigitükid õigel hetkel õigele kohale asetuma. Kui hakkad ise väga palju sorkima, võib käest ära minna. Seepärast on hea õpetaja vajalik.

Oma kahekümne kolme eluaasta kohta on jõudnud juba palju teha. Kontserdirepertuaaris nõudlike suurvormide soolopartiisid — Bachi *h-moll* missa, Johannese passioon, *Magnificat* ja kantaate, Händeli oratoorium "Jephtha" ja soolokantaate, Monteverdi "Maarja vesper" ja kuulus Ariadne *lamentoaaria* ooperist "Ariadne", Pergolesi *Stabat mater*, Charpentier' *Te Deum*, Telemanni soolokantaate jm.

Viimasel ajal väga-väga valin, mida laulan. Ei ole enam juba anmu seda, et oh kui lahe, saab laulda. Igal kontserdil peab olema mingi väljakutse, mingi pipar, muidu ei taha teha. Olen suur Händeli fänn, tahaksin laulda nii palju Händeli oopereid ja oratooriume kui võimalik, samuti Bachi. Aga kindlasti ka Mozartit ja Rossini. Igatihel on oma häälevõimalused, minul koloratuurtehnika, ning seda lihtsalt tuleb ära kasutada.

Mulle ei meeldi, kui muusikat tehakse energiavabalt, neutraalselt. Tuli on minu jaoks äärmiselt oluline. Väga keeruline on kunsti tehes õigesti "doseerida". Esitades väga emotsionaalset muusikat, peab see olema piisavalt vaoshoitud ja üksnes kord, kaks või kolm, olenevalt loo pikkusest, peaks "seier" n-ö skaala "punase randini" jõudma, aga mitte üle selle. *Svjatoslav Richter* on öelnud, et kõige olulisem on üllatada. Kui laulad kogu aeg täie energiaga, pole üllatamine võimalik.

Mõnikord tajun muusikas midagi väga erilist, sõnastamatut. Mitte kõrgeima ega suurimana, vaid tundena, mis läheb minus nii sügavale, et reaalses elus pole see võimalik. Olen seda kogenud iseendaga töötades ja ka kuulamisel. Kontserdil, kahe või mitme inimese koosmuusitseerimisel juhtub seda üliharva — ja minu meelet on see siis armastus kõrgeimal tasemel.

Esimese ooperikogemuse sai 1991—1993 Estonia teatri "Võlulöödi" lavastuses koos "Ellerheina" kaaslastega Kolme Poissi lauldes. Lyonis tegi mitut väikest osa konservatooriumi Raveli "L'Enfant et les Sortilèges'i" lavastuses. 1998 debüteeris "suurel

laval suures osas": Läti Rahvuskooperis esimese koosseisu Bradamantena Händeli "Alcinas". Sellele järgnes Peanõid Purcelli ooperis "Dido ja Aeneas" Amsterdami ja Haagi üliõpilastest moodustatud Uues Ooperiakadeemias.

Teater istub mulle hästi. Oluline on üles leida iseenda ressursid — millistele nuppudele võib vajutada ja millistele mitte. Ja muusikas avastamine. Väga vähe austusväärne muusika sultes on mitte avastada kõiki tema soppa, ka kõige peidetumaid.

Alati on saalis inimesi, keda usaldan, kelle arvamus on mulle väga tähtis. Ja kes teavad, et nad võivad mulle öelda nii ihte kui teist. Suurim kompliment, mida mulle üldse on võimalik teha, on see, kui keegi, keda ma muusikuna väga austan, mind endaga koos musitseerima kutsub.

Ma taastun, ma laen end alati kõrgetes ruumides. See on kas loodus, millel ei olegi katust või Prantsusmaal olles katedraalid. Elu Hollandis on minu jaoks keeruline, seal pole loodust ega kõrgeid kirikuid. Amsterdam on põhiliselt kalvinistlik ja mind ei tõmba nende hallide seinte vahele, katoliiklik maa sobis mulle palju rohkem. Prantsusmaal käisime Mari Vihmandiga väga tihti tihjas kirikus. Tohutut mõju avaldab mulle aga Eesti loodus. See on see, mis alati jalule aitab. Eriti Lääne-Virumaa, saared ja Setumaa.

Kõik, mis ürgsega, maalähedasega seotud, on mulle väga oluline. Unustamatu on elanud Muusikaakadeemia ajast, kui käisime Vaike Sarvega Setumaal rahvaviise korjamas: kuidas seal aeg teisiti voolab. Setu naised olid kõik nõnda-öelda rõvil ning hõbe oli kaelas. Olime tüdrukutega ära õppinud kiigelaulu ja hakkasime seda kiigel laulma. Siis Saia Kati tuli ja lükkas ühe käega kiike. Niisugune tunne oli, nagu vanajumal oleks kiike lükanud. Tal olid silmad sellised, et astub südamest läbi. Kui Tallinna tagasi tulin, tundsin, nagu oleksin õline mutter mingis suures ja vastikus, ragisevas masinavärgis.

Välismaal elamise ajal, üksi ja kaugel, on pidanud endaga hirmsasti vaeva nägema. Lisaks on rahaprobleemid välismaal õppides suured.

Olen õppinud rõõmu tundma vähesest ja lihtsast ning elama nii palju hetkes kui võimalik. Ning mitte muretsema tuleviku pärast. Laulja eriala on riskantne. Omandades kõrghariduse ma-

anduses või juuras, on enam-vähem normaalne ametikoht kindlustatud, kui oled oma õpinguid tõsiselt võtnud, kuna nõudmine selliste inimeste järele on suur. Nõudmine lauljate järele on vahelduv, konkurents väga tihe.

Muusikul moodustab töö suurema osa elust, see on kogu aeg kohal, sinus endas. Ilma edasipüüdlikkuseta ei saavuta midagi. Aga muus osas on parem lasta vabalt minna. Ma õpin, kuulan, harjutan, uurin, analüüsin hoolega. Ja võimalus pingutuseks tuleb, kui ta tulema peab. Frustreerumisel pole mõtet. Peab tegema sellega, mis on ja mitte tahtma seda, mida pole. Mõtet on sirgjoonelisel, puhtal elul. Mitte selles mõttes, et peaks elama ilmtingimata kasinalt, vaid et elad iseenda suhtes ausalt.

Minu elus on jõudnud juhtuda üksjagu. Draamat on seal olnud päris palju ja kergejalgsust suhteliselt vähe. Ma ei pea ennast mingiks suureks talendiks, aga seda ütles mu õpetaja, et kullake, niisuguse andega inimesel nagu sina ei ole kunagi kerge olnud ega saa ka kunagi olema.

Praegune põhieesmärk on lõpetada kool, diplomid saab juunis 2000.

Kui "Alcinas" osalesin, pidin palju koolist puuduma, praegu enam nii jätkata ei taha. Mul on hea meel selle kogemuse üle, aga kui tahad korralikku haridust saada, ei või palju asju kõrvalt teha.

Keegi on kunagi väga hästi öelnud: Tee oma asja hästi ja tee seda vaikselt. Ma ei laula välise sära pärast, vaid nendele inimestele, kes tulevad saali. Reklaami on alati vaja, aga sellel kõigel on piirid. Minu piirid on suhteliselt koomal — minu isikuga on sellel vähe pistmist. Arvan, et olen ühendusliili Universumi Direktori, või kuidas iganes me seda ka ei nimetaks, ja kuulajate vahel.

Muidu olen ma edev kuju, aga muusika tegemisel on prioriteetidid kogu aeg paigas olnud. Eelkõige on tähtis helilooja isik. Võib-olla on see alguse saanud kodust. Kodus saan ma olla niivõrd normaalne inimene, kui ma vähegi olen. Kui ma suudan enda suhtes olla mina ise, tuleb see artistile minus ainult kasuks. Ennast ma ei lollita. Vahel ikka hüppan ratsu selga, löön kannused külgedesse ja hakkam perutama. Eks ma ole auahne ka. Ega ma muudu ei läheks ega elaks võõral maal ihuüksinda.

Mosaiiki ladunud SAALE KAREDA